

Begäran om granskning

Regeringen och i synnerhet Justitiedepartementet har under mandatperioden fått omfattande kritik för sitt sätt att hantera beredningskravet i Regeringsformen. Påskyndade lagstiftningsprocesser med korta utredningstider och remisstider, utredningar med direktiv som pekar ut målen, synpunkter från både remissinstanser och Lagrådet som ignoreras, fler stora utredningar med ensamutredare, och så vidare.

Regeringens nonchalans i utrednings- och remissförfarandet får konsekvenser för lagarnas kvalitet, inte minst i grundläggande frågor om mänskliga rättigheter och skydd mot diskriminering. Regeringens egna myndigheter, [Diskrimineringsombudsmannen och Institutet för mänskliga rättigheter](#), har till och med varnat för att förtroendet för lagstiftningsprocessen riskerar att urholkas när regeringen på allt lösare grunder driver igenom nya lagförslag.

Av Regeringsformen 7 Kap 2 § framgår hur beredningen av lagförslag ska gå till:

2 § Vid beredningen av regeringsärenden ska behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som behövs inhämtas från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i den omfattning som behövs ges möjlighet att yttra sig. *Lag (2010:1408).*

Paragrafen är medvetet flexibel; i förarbetena förklaras att man inte vill reglera i detalj utan också möjliggöra snabbare arbete - "men det ska göras under konstitutionellt ansvar", som docenten i juridik Richard Sannerholm skriver i SvD 2024-09-24.¹ Samtidigt är syftet med beredningskravet att förslag ska bli allsidigt belysta och konsekvenserna så långt det är möjligt

¹ <https://www.svd.se/a/kwp7x9/richard-sannerholm-regeringen-har-redan-flexibilitet-i-lagstiftandet#:~:text=Beredningskravet%20i%20regeringsformen%20%C3%A4r%20redan%20i%20dag,anv%C3%A4nda%2C%20skriver%20Richard%20Sannerholm%20i%20en%20replik.>

klarlagda. Det stärker demokratin, rättssäkerheten och lagstiftningens effektivitet.

Nu ser vi stora brister i hur regeringen bereder lagförslag. Det är bland annat bekymmersamt att regeringen, i frågor med mycket långtgående konsekvenser för rättighetsskyddet, väljer att bortse från invändningar från remissinstanser som har stor kunskap inom området. Det är också oroande att remissinstanserna ges så kort tid att analysera och ta ställning till den stora mängd förslag som presenterats på inte minst rättsområdet.

Kritiken har varit omfattande och har tagits upp i såväl redaktionellt material som debattartiklar.

Exempel 1: Utredningen Straffbarhetsålder (SOU 2025:11)

Som exempel kan nämnas beredningen när det gäller förslaget att sänka straffbarhetsåldern.

Utredningsdirektiven presenterades 6 juli 2023 och en särskild utredare tillsattes tillsammans med två anställda från regeringskansliet som sakkunniga och en grupp experter kallades in. Utredningen fick namnet "Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare".

I direktiven talas det bland annat om att utredaren ska föreslå ändringar så att 18-20 åringar behandlas som andra myndiga, föreslå ändringar som innebär att ålder ges minskad betydelse, föreslå en ny påföljd och, om lämpligt, även lämna förslag på en sänkning av straffmyndighetsåldern.

Utredningen Straffbarhetsålder (SOU 2025:11) presenterades i januari 2025 och skickades på remiss den 12 februari samma år till 126 mottagare, med sista svarsdatum 14 maj. Borträknat från helger och röda dagar var remisstiden då 62 dagar.

En stor majoritet av remissinstanserna avstyrkte förslaget och sju av nio experter i utredningen motsatte sig en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år. Invändningarna handlar bland annat om att förslaget strider mot barnkonventionen, går emot forskning och erfarenhet och innebär en risk för att allt yngre barn rekryteras in i kriminalitet. Remissinstanserna är genomgående kritiska till förslagen. Institutet för mänskliga rättigheter skriver till exempel att de redan i den första remissen avstyrkt förslagen. Att det i lagrådsremissen skett en ytterligare sänkning, från 14 till 13 år gör bara att "Institutets yttrande gör sig därmed ännu mer gällande"²:

Trots den omfattande kritiken föreslog regeringen i utkastet till lagrådsremiss "Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott" en ytterligare sänkning av straffbarhetsåldern till 13 år. Utkastet till lagrådsremiss skickades ut den 24 september 2025 med sista datum för svar satt till 12 november 2025. Utkastet till lagrådsremiss skickades också till 126 mottagare.

Exempel 2: Migrations- och asylpakten (Ds 2025:30)

Ett annat exempel är promemorian om hur Sverige ska anpassa svensk lagstiftning till EU:s nya regelverk om migrations- och asylfrågor, som behandlar en omfattande och komplex uppsättning regler, som debatterats en längre tid. Utredningen skickades på remiss från Justitiedepartementet den 24 november med svarstid 7 januari, alltså sex veckor - inklusive jul- och nyårshelger.

Det är en utredning som omfattar mer än 1500 sidor och flera remissinstanser, bland andra Civil Rights Defenders och Institutet för Mänskliga Rättigheter, svarade att de såg stora svårigheter att kunna lämna fullgoda svar på grund av den i praktiken mycket korta svarstiden.

² <https://mrinstitutet.se/vara--publikationer/remissvar/remissvar-2025/2025-11-11-sankt-straffbarhetsalder-for-allvarliga-brott>

Exempel 3: En straffreform (SOU 2025:66)

Betänkandet från Straffreformutredningen presenterades den 5 juni 2025. I den föreslogs en ny struktur för påföljdssystemet med bland annat nya regler för straffmätning. Utredningen sändes på remiss över sommaren med sista dag för synpunkter i början av oktober 2025. I den följande debatten har det bland annat från tidigare justitierådet Sten Heckscher och f d generalsekreteraren i Sveriges Advokatsamfund Anne Ramberg påpekats att förslag från utredningen presenterats i proposition innan remisstiden gått ut.³ Det äventyrar allvarligt kvaliteten på lagstiftningen och i förlängningen själva definitionen av en rättsstat.

Flooding the zone

Ytterligare en omständighet som behöver uppmärksammas i sammanhanget är att antalet propositioner från Justitiedepartementet varit mycket stort och kommer att bli än större under våren 2026.

Den medvetna strategin med många olika propositioner där det förekommer olika kombinationer av förslag har kallats "flooding the zone". Det går ut på att försvåra för remissinstanser, organisationer, civilsamhälle och opposition att ha en överblick över vad som sker genom att helt enkelt översvämma opposition och remissinstanser med stora volymer utredningar, förslag, remisser och annat. Den har tillskrivits Trump-administrationen i USA men har i Sverige diskuterats av bland andra professor Göran Sundström i ETC⁴, som också påpekar att likartade strategier kan finnas på flera ställen.

Avslutning

Sverige har länge haft en styrka i ett utrednings- och remissförfarande präglad av noggrannhet och sakkunskap. Regeringens hantering urholkar

³ <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/y51oJK/hamningslos-repression-nivaer-som-i-ryssland>

⁴ <https://www.etc.se/inrikes/professorn-det-aer-farligt>

lagstiftningsförmågan att ta fram sakligt underbyggda förslag som är förenliga med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, skydd mot integritetsinskränkningar och diskriminering. Det är såklart rimligt och önskvärt att regeringen styr utredningar med tydliga direktiv - men regeringen måste respektera grundlagens beredningskrav.

Miljöpartiet vill att KU granskar om regeringens hantering av utrednings- och remissförfarandet, med exempel från bland annat de utredningar som nämnts, är förenligt med kravet på beredning enligt Regeringsformen.

Ulrika Westerlund
Riksdagsledamot Miljöpartiet
Ledamot i justitieutskottet

